

CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
CENTRE FOR MENTAL HEALTH CARE DEVELOPMENT

MOŽNOSTI A MEZE ROLE PEER KONZULTANTA VE SLUŽBÁCH PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

MUDr. Zuzana Foitová, Jiří Štefl

Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví Praha
Konference sociální psychiatrie, Mikulov 2025

Různé role a pozice peer specialistů

- Peer konzultant
- Peer pečovatel
- Peer lektor
- Peer supervizor
- Peer mentor
- Peer výzkumník
- Pracovník peer klubu
- Kouč pro zotavení
- ...

Vždy využívá zkušenost s osobním zotavením

Zkušenostní expertíza

Pro pochopení, jak pracují peeri, je důležité rozlišovat

- **Zkušenost** (Experience): zkušenost s duševní nepohodou máme všichni, zk. s duševním onemocněním je užší pojem. Z výzkumů ale víme, že řada lidí pracujících ve zdravotnictví a soc. službách má tuto zkušenost ze svého života nebo v blízkém okolí.
- **Zkušenostní znalost** (Experiential Knowledge, Borkman, 1976): moudrost a know-how získané v procesu; reflektovaná zkušenost; odlišná od profesionální znalosti získané studiem či pozorováním.
- **Zkušenostní expertíza** (Experiential Expertise): kompetence a dovednost, jak pracovat se zkušenostní znalostí ve prospěch druhých; vyžaduje školení, trénink

Zkušenost s nemocí

vs.

Zkušenost se zotavením

Evidence o účinnosti

- Při zapojování peer konzultantů do péče se zkoumaly tři efekty. (1) Vliv na příjemce péče, (2) Vliv na samotné peer konzultanty a (3) Vliv na služby, do kterých jsou peer konzultanti začlenění.
- Zdroj: Individuální peer podpora poskytovaná lidmi s vlastní zkušeností a pro lidi s vlastní zkušeností, WHO Quality Rights [upraveno PŘ]. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329591/9789241516785-eng.pdf>

Prvky práce peer pracovníka

- Spolupracuje s klienty, profesionály a komunitou. Pracuje s klienty při hospitalizaci i v přirozeném prostředí
- Jedinečný vklad
- Zaměřuje se na rehabilitaci, zotavení a posilování
- Sdílí a diskutuje s klienty společné zkušenosti
- Zapojuje a propojuje („přemostňuje“)
- Plánuje a facilituje skupiny
- Spolupracuje s členy týmu, účastní se porad, supervizí

Požadavky na peer konzultanty

Peer konzultanti by měli mít:

- **Znalosti** o zotavení, duševním zdraví a metodách podpory.
- **Postoje** založené na empatii, respektu a nehodnotícím přístupu.
- **Dovednosti** v komunikaci, facilitaci skupin, práci s osobním příběhem a krizové intervenci.

Potřebné kompetence

- **Sebereflexe** a schopnost pracovat s vlastní zkušeností.
- **Komunikační dovednosti** pro práci s klienty i týmem.
- **Schopnost poskytovat podporu** a motivovat klienty k zotavení.
- **Týmová spolupráce** a schopnost fungovat v multidisciplinárním týmu

Průprava peer konzultantů

Peer konzultanti absolvují:

- **Základní kurz pro peer konzultanty**, který zahrnuje koncept zotavení, práci s osobním příběhem, komunikaci a týmovou spolupráci. Dále většinou absolvují kvalifikační kurz **Pracovník v sociálních službách**
- **Pravidelnou supervizi**, která pomáhá reflektovat vlastní práci a zlepšovat dovednosti
- Někdy **mentorskou podporu** od zkušeného peera

Formy supervize:

- **Individuální**
- **Skupinová**: skupina peer pracovníků z jedné nebo více organizací
- **Týmová**: peer čerpá týmovou supervizi společně se svým týmem

Příprava týmu/organizace

- Metodická podpora před nástupem peera
- Povědomí o pojmu zotavení
- Informace o pracovní pozici a roli peer konzultanta a její odlišnosti od ostatních rolí v týmu
- Podpora praxe orientované na zotavení
- Pozice peer konzultanta zatím není zařazena do **Národní soustavy povolání (NSP)**. Základním prvkem struktury NSP je **povolání**. Povoláním je podle § 5 písmeno f) zákona o zaměstnanosti standardizovaný souhrn pracovních činností podle jejich obvyklého seskupení na trhu práce, jejichž výkon předpokládá určitou odbornou a další způsobilost.

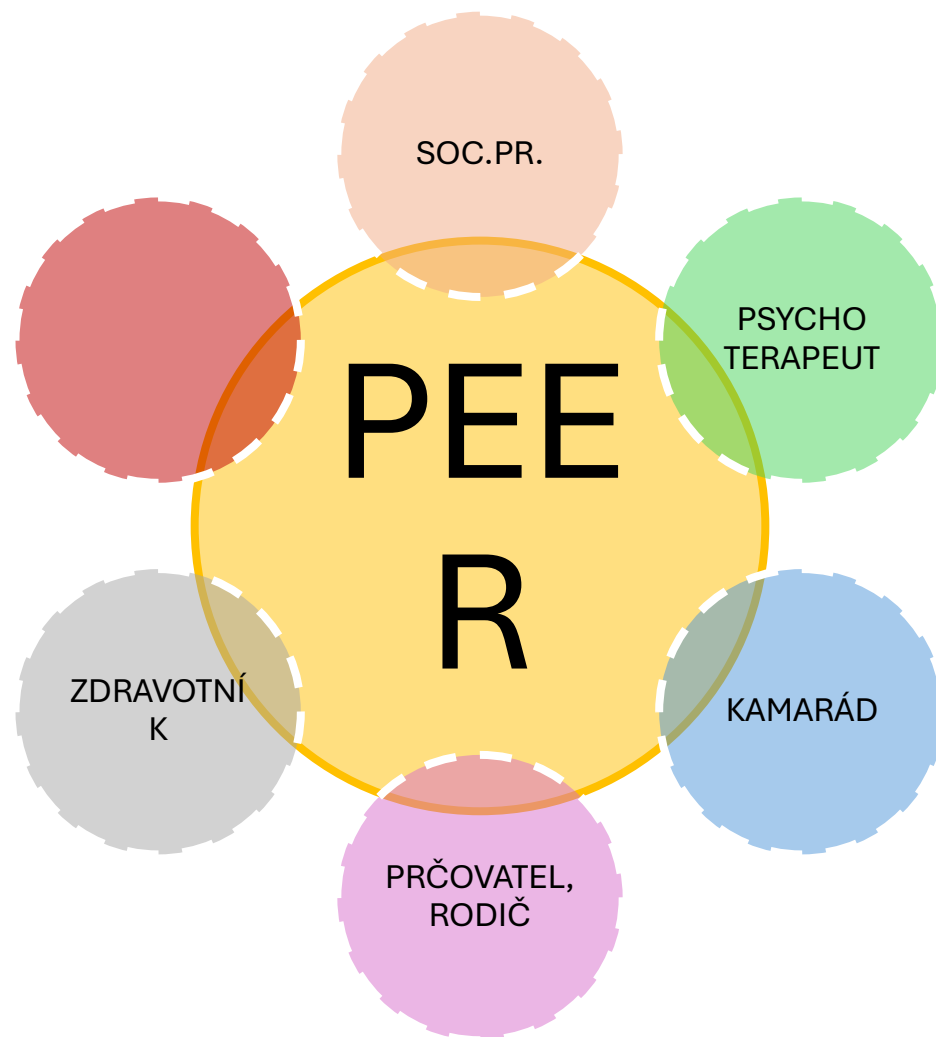
Možné limity pro práci peera

- **Na straně peera:** motivace pro práci, kvalita přípravy/školení pro roli, osobnostní charakteristiky, momentální kondice
- **Na straně zaměstnavatele, týmu:** podmínky pro práci (materiální, koncepční), motivace pro přijetí peera, kvalita přípravy týmu, zkušenost a porozumění roli peer konzultanta
- **Na straně pracovní pozice/role peera:** pracovní náplň, uzpůsobení role konkrétní situaci služby a dispozicím peera, držení hranic role peer pracovníkem i týmem

Ve všech těchto prvcích jsou však zároveň i **zdroje** pro úspěšnou práci peera

(Tyto limity však platí pro kteréhokoli pracovníka a jakoukoli odbornost)

Pomezí s jinými rolemi

Příklady z praxe - hraniční situace

- Jak se s nimi setkáváme v praxi – při školení peeru, metodických poradách v týmech, v supervizích, při zavádění praxe orientované na zotavení
- **Na straně peera:** příliš energie a aktivity peera – málo energie a aktivity; ambice vs. citlivost (peer má ambice aktivovat klienta, není vyladěn na jeho situaci a tempo); peer sklouzává k pseudo-terapeutické poloze aj.
- **Na straně klientů nebo jejich rodin:** klient vyžaduje kamarádství; klient chce mít s peerem tabu; příbuzní tlačí peera do koalice s nimi; příbuzní dávají peera za vzor aj.
- **Na straně týmu:** tým tlačí na posunutí role peera - k sociální práci, k pečovatelskému; na koalici se zdravotníky („přemluv ho, ať bere léky“; „musí se na pohovor objednat, nemůžeš s ní mluvit kdykoli tě zastaví“) aj.

Prameny

- Vlastní zkušenost autorů z praxe (školení peerů, supervize, stáže, metodické porady, projekty aj.)
- Říčan P.: Peer konzultanti. CMHCD, Praha 2025
- Kolektiv autorů: Manuál zapojení peer konzultantů do komunitní a lůžkové péče o duševní zdraví. 2.vydání. CMHCD, Praha 2016
- Poster - Císař Z., Štefl J., Říčan P.: [Mylné představy o peerech uvádíme na pravou míru](#). Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví, 2021.
- Priscilla Ridgway et al.: Cesty k zotavení (z ang. originálu Pathways to recovery). University of Kansas School of Social Welfare, 2014. - 407 s.: il.; 28 cm. ISBN 978-1-5031-7191-6. Česky CMHCD Praha
- <https://www.cmhcd.cz/getmedia/ec500eb9-8515-46b9-9bfa-d5a7595c0de9/Prakticky-pruvodce.aspx/>
- [Hollander Dd, Wilekn JP: Podpora zotavení a začlenění. Úvod do metodiky CAre. CMHCD Praha,](#)
- <https://www.cmhcd.cz/centrum/publikace/>
- <https://iris.who.int/handle/10665/381760>
- Watson E.: Supervision for Peer Workers. ImROC Briefing Paper 25, Nottingham-ImROC, 2024

Děkujeme za pozornost